

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Regionalt kunnskapssenter for barn og unge- Det helsevitenskapelige fakultet

Et spørsmål om kompetanse

En diskursanalyse av avisartikler om kompetanse i barnevernet

Kristina Jæger Meyer

Masteroppgave i barnevern

Veileder: Walter Schönfelder

Høst 2016

Forord

Å skrive masteroppgave har jeg tenkt på i verbform, ”å mastre”. Samtidig har jeg humret over ordets likhet med det ”å mestre”. Tidvis har det vært en betydelig avstand mellom disse begrepene. Når det er sagt, er tre givende og lærerike år ved veis ende.

Jeg ønsker og rette en stor takk til min veileder/masterjedi Walter Schönfelder. Takk for at du på dyktig vis har delt av din kunnskap og gitt konkrete og innsiktsfulle tilbakemeldinger. Du er et forbilde for en spirende diskursanalytiker.

Jeg vil også takke barneverntjenesten i Tromsø kommune. Gjennom denne muligheten, tilrettelegging og økonomisk støtte viser tjenesten at det satses på kompetanseheving.

Til sist vil jeg takke familie og venner for all hjelp, barnepass og logistikk. Spesielt min samboer, og besteforeldre. Dere har på alle mulige måter bidratt til at dette har vært gjennomførbart.

Kristina Jæger Meyer

Tromsø, 01.11.2016

Innholdsfortegnelse

Del A- Tillegg artikkel.....	4
1.0 Innledning.....	4
2.0 Teorigrunnlag	4
2.1 Sosialkonstruksjonisme	4
2.2 Diskursanalyse.....	6
2.3 Laclau og Mouffes diskursteori	8
Referanser	12
3.0 Del B- Artikkel.....	13
Vedlegg- forfatterinstruks Fontene forskning.....	27

Del A- Tillegg artikkel

1.0 Innledning

Jeg har i min masteroppgave valgt å skrive en artikkelbasert avhandling. I oppgavens del A redegjør jeg for sosialkonstruksjonisme og diskursanalyse som danner grunnlaget for min tilnærming og analyse. Videre gir jeg en mer detaljert redegjørelse for Laclau og Mouffes diskursteori som utgjør det metodologiske utgangspunkt for analysen. Del B er selve artikkelen som er skrevet i henhold til forfatterinstruks for fagtidsskriftet Fontene forskning (vedlegg).

2.0 Teorigrunnlag

I det følgende vil jeg gå nærmere inn på det teoretiske grunnlaget for avhandlingen. Her vil jeg redegjøre for sosialkonstruksjonismen som utgjør et felles fundament for flere diskursanalytiske teoritradisjoner. Deretter vil jeg gi en nærmere redegjørelse av for Laclau og Mouffes diskursteori.

2.1 Sosialkonstruksjonisme

Ifølge Vivien Burr (2015) eksisterer ikke en enhetlig definisjon av begrepet sosialkonstruksjonisme, ei heller hva en sosialkonstruksjonist er. Imidlertid fremheves noen premisser som deles innenfor denne posisjonen. Burr, som bygger på Kenneth Gergen (1985), viser til at mennesker konstruerer kategorier og at vår kunnskap om verden er tilgjengelig via denne kategoriseringen. Sagt på en annen måte er produksjonen av kategorier produkter av diskurs. Videre hevder Burr at vår måte å forstå verden på er kulturelt betinget og dermed ville vår måte å forstå verden på sett annerledes ut om andre betingelser hadde vært tilstede under dannelsen av disse kategoriene. Dette innebærer at mennesket selv er med på å skape den virkeligheten vi befinner oss i. Vi påvirker denne kontinuerlig gjennom sosiale prosesser der det skapes, opprettholdes og konkurreres om hvilke sannheter som er gjeldende (Jørgensen & Phillips, 2002). Vår forståelse og kunnskap er ulik, og våre handlinger er følgelig ulike.

Sosialkonstruksjonismen oppmuntrer til et kritisk blikk på det vi tar for gitt i vår forståelse av verden. Vi kan ikke ukritisk gå ut i fra at vår fortolkning av verden er slik den fremstår, som en objektiv størrelse uten preg av vår forforståelse. Burr anser sosialkonstruksjonismen og fremveksten av denne, som et motsvar til positivismens observer- og målbare virkelighetsforståelse (Burr, 2015).

De ovennevnte sosialkonstruksjonistiske premissene har sine røtter i poststrukturalisme og dens avvisning av universelle teorier. Universelle teorier legger til grunn at det eksisterer en objektiv og observerbar virkelighet og at mennesket ikke er en medskaper i konstruksjonen av denne. Jørgensen og Phillips (2002) velger imidlertid å forstå poststrukturalisme som en underkategori av den noe mer omfangsrike merkelappen sosialkonstruksjonisme. En fellesnevner for mange av de diskursanalytiske retningene er at de bygger på en strukturalistisk og poststrukturalistisk forståelse av språk og språkteori.

Foucault hevdet at måten vi snakker -og tenker om noe på, innvirker på våre handlinger og hvordan vi behandler andre (Burr, 2015). Snakker man eksempelvis om barnevernsarbeidere på en spesiell måte, vil det ifølge Foucaults argumentasjon, prege hvordan vi behandler og oppfatter denne gruppen. Disse representasjonene av noe eller noen kalte Foucault diskurser, og det er gjennom språket disse diskursene blir til. Burr (2015:21) konstaterer; "It is the structures of our socially shared language that are seen as producing phenomena at both the social and personal levels"

Howarth (2000) viser til lingvisten Ferdinand de Saussures bidrag til strukturalismen, en retning som i sin tur var en sentral del av filosofien og verdensanskuelsen i det tjuende århundre. Strukturalismen erkjente språkets betydning i det å forstå verden og sammenhengen mellom språk og sosiale forhold. Lingvistiske modeller ble etterhvert innlemmet i sosialvitenskapen. Ifølge Howarth så Saussure språket som bestående av tegn (fr. *signe*). Tegnene består i sin tur av to deler; uttrykk (fr. *signifiant*) og innhold (fr. *signifié*) og forholdet mellom disse er vilkårlig. Vilkaerlig da det ikke er noen naturlig grunn for at begrepet eller objektet benevnes som det gjør. At det samme objektet har forskjellige ord på ulike språk underbygger denne påstanden. Om en tar for seg tegnet *barn* kan en se det som noe skriftliggjort med en tilhørende lyd, altså uttrykk. Innholdet eller konseptet *barn* åpner for noe mer og får sin mening gjennom å være forskjellig fra andre uttrykk, eksempelvis *voksen*,

datter eller *sønn*. Burr (2015) gir et eksempel på at begrepet *barndom* og synet på barn i den vestlige delen av verden har endret seg betydelig. Via eksempelet underbygger Burr en sosialkonstruksjonistisk forståelse av hvordan oppfatninger og konsepter skapes og endres over tid, -og at det er kulturelt og historisk relativt hvordan konsepter og kategorier dannes.

For å forstå strukturalismens syn på språket benytter Jørgensen og Phillips (2002:11) et metafor på et fiskegarn. Knutene i garnet representerer språklige tegn der tegnene får sin mening ut fra deres posisjon i garnet og hvordan de er til forskjell fra andre tegn, altså de andre knutene i garnet.

Når en snakker om barnevern gjør en det gjerne i sammenheng med noe, i en kontekst. Et eksempel på en slik kontekst er følgende sitat fra en nettartikkel i Dagens Næringsliv:

”Det skal stilles strengere kompetansekrav til ansatte i barnevernet, fastslår barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne (Frp). Horne opplyser at et lovutvalg nå går gjennom barnevernloven. Utvalget skal i løpet av neste år legge fram anbefalinger for hvordan barnevernloven bør se ut i framtiden. - Det er viktig at alle som jobber i barnevernet, har solid kompetanse, sier Horne” (Dagens Næringsliv/NTB, 09.08.2015).

I denne avisartikkelen omtales de ansatte i barnevernet i en kontekst der jus og kompetanse er tema. Brukes metaforen om fiskegarnet kan man se for seg at ”barnevernet”, ”ansatte” ”kompetanse” og ”barnevernloven” utgjør knutene i garnet. Poststrukturalismens utgangspunkt er at garnet tidvis rakner og må settes sammen på nytt (Bratberg, 2014). i

2.2 Diskursanalyse

En vid forståelse er at språket er strukturert i forskjellige mønstre som følge av hvilken kontekst de uttrykkes i. Kontekst og språk betraktes i et slikt perspektiv som betingelse for og produkt av diskurs. Jørgensen og Phillips (2002:1) foreslår å forstå diskursbegrepet som “a particular way of talking about and understanding the world (or an aspect of the world)”. Diskursanalyse er analysen av disse mønstrene. Gjennom å analysere språklige mønstre kan en utforske hvordan diskurser er satt sammen og hvordan de fungerer i den sosiale virkelighet (Jørgensen & Phillips, 2002).

Ifølge Veum, Nilsen og Hitching (2011) er diskursanalyse tverrfaglig. De ulike retningene innen diskursanalyse kan overlapse eller krysses, ettersom forskeren selv må designe egne analysemodeller og gjøre valg av tilnærminger. Med dette som utgangspunkt hevder forfatterne at det eksisterer en rekke metoder en kan anvende for å analysere sosialt konstruerte fenomener i det mangfold av former tekst eller kommunikasjon opptrer i. En legger til grunn at tekst og samfunn har en gjensidig påvirkning. Gjennom diskursanalyse er man ute etter å undersøke hvordan mening konstrueres i ulike sammenhenger.

Til tross for diskursanalysens fler- og tverrfaglige anvendelighet i forskningssammenheng, påpeker Jørgensen og Phillips (2002) at diskursanalyse må forstås som en tilnærming bestående av et teoretisk -og metodisk rammeverk, og ikke utelukkende en fremgangsmåte for å analysere data. Videre påpeker de at teori og metode er knyttet sammen og at forskeren til dels vil være bundet av metodologiske føringer og måter å gjøre analysen på. Utgangspunktet er en filosofisk posisjon med premisser om språkets rolle i den sosiale konstruksjonen av verden.

Innen diskursanalyse vektlegger en hvordan språket og det kollektive er viktige komponenter i meningsdannelse. En har fokus på hvordan forestillinger blir til og hvordan de opprettholdes gjennom språket. Gjennom analyser av ulike diskurser søker en innsikt i den gjeldende virkelighetsforståelsen i tekst, og hvordan denne forståelsen opprettholdes. Diskurser oppstår, formes og endres. De er ikke nødvendigvis konsistente og de kan ha innbyrdes motsetninger. Noen diskurser er dominerende, om enn midlertidig. De har hindret alternative betydnings-tilskrivninger og blir oppfattet som sanne. Diskursanalysens funksjon er dermed å tydeliggjøre hvordan en konkret diskurs er sammensatt, hvordan denne opptrer i sammenheng med andre diskurser og hvorfor noen diskurser er de dominerende. En dominerende diskurs er i betydning det samme som en hegemonisk diskurs (Bratberg, 2014).

Som nevnt har de diskursanalytiske retningene et felles utgangspunkt i sin forståelse av språkets betydning. Denne forståelsen har sitt opphav i strukturalistisk og poststrukturalistisk språkfilosofi der det hevdes at språket er vår inngangsport til virkeligheten og at denne gis mening gjennom menneskers bidrag til å konstruere denne (Jørgensen & Phillips, 2002).

2.3 Laclau og Mouffes diskursteori

Jeg har benyttet meg av Laclau og Mouffes diskursteori for å analysere hvordan barnevernet er presentert i nord-norske aviser. Mer presist har jeg benyttet meg av noen sentrale konsepter som Ernesto Laclau og Chantal Mouffe har presentert gjennom deres arbeide. Jørgensen og Phillips (2002) hevder at diskursteori er mest rendyrket poststrukturalistisk, til sammenligning med eksempelvis kritisk diskursanalyse og diskurspsykologi. Til felles med andre diskursanalytiske retninger har diskursteori et formulert mål om sosial endring. En søker å kritisere de normene og den forståelsen en tar for gitt. Dette kan gjøres ved å utforske og analysere hvilke maktstrukturer som er rådende og hvilke sosiale konsekvenser ulike diskurser representerer. Laclau og Mouffes diskursteori er dannet ved at de kombinerte og bearbeidet marxistisk og strukturalistisk teori. Resultatet kom i form av en poststrukturalistisk teori der en anser den sosiale virkelighet som et nettverk av prosesser der mening, altså diskurser skapes. Dette innebærer at Laclau og Mouffes teori om diskurs favner vidt og begrenser seg ikke til en analyse av språklige fenomener, men som Howarth (2000:101) skriver: "[...] regard them as 'worlds' of related objects and practices that form the identities of social actors". Diskursteori har dermed som siktemål å forstå den sosiale virkelighet som en diskursiv konstruksjon, noe som muliggjør analyse ved å bruke diskursanalytiske verktøy. Det legges til grunn at sosiale fenomener er i stadig endring og utvikling og at ulike diskurser er i en vedvarende kamp om å være den rådende (Jørgensen & Phillips, 2002).

Ifølge Jørgensen og Phillips (2002) enes poststrukturalistene om at tegn får sin mening ved å være forskjellig fra andre tegn. Så langt er dette synet på linje med strukturalismens forståelse av språk og språklige strukturer. Imidlertid er poststrukturalismens kritikk mot den strukturalistiske språkforståelsen at tegnene ikke kan anses å være endelige og "låst" til en konkret betydning, men at de kan få ny mening når de blir benyttet i nye og andre sammenhenger.

Laclau og Mouffe gjør følgende konkretiseringer rundt konseptet diskurs:

"[...] we will call *articulation* any practice establishing a relation among elements such that their identity is modified as a result of the articulatory practice. The structured totality resulting from the articulatory practice, we will call *discourse*. The differential positions, insofar as they appear articulated within a discourse, we will call *moments*. By contrast, we

will call *element* any difference that is not discursively articulated” (Laclau & Mouffe, 2014:91).

Dermed er en diskurs definert som den helhetlige strukturen som omfatter et sett med tegn, og alle tegn i en diskurs er definert som momenter. Elementer forstås som de ikke-artikulerte tegnene i et felt av potensielle diskursive elementer – i Laclau og Mouffes språkbruk et *field of discursivity*. Jørgensen og Phillips (2002) henviser til at momentene kan ses som knutene i fiskegarnet. Videre hevder de at ettersom en diskurs består av tegn som har fått sin betydning avklart gjennom forholdet til andre tegn, må dette innebære en ekskludering av andre mulige betydninger som tegnene kunne hatt.

I en tenkt barnevernsdiskurs der ’barn’ utgjør et sentralt moment vil momenter innen diskursen bidra til å gi andre momenter i diskursen betydning. Om *omsorgssvikt* er et moment i diskursen får det sin betydning avklart ved at til ordet til forskjell fra omsorgssvikt eksempelvis på et sykehjem innebærer svikt overfor en annen gruppe som ’syke’ eller ’eldre’. I en velferdsdiskurs vil omsorgssvikt kunne omhandle ’folket’. Den aktuelle diskursen utelukker dermed andre potensielle betydninger. Nedenfor vil jeg gå nærmere inne på begrepet nodalpunkt.

Laclau og Mouffe (2014:99) fastslår at enhver diskurs holdes samlet som et forsøk på å dominere det diskursive feltet og for å skape et sentrum. I sentrum av en slik delvis låst formasjon står det forfatterne kaller *nodalpunkter*. Nodalpunktene defineres ut fra deres egenskap til å etablere mening i en kjede av momenter og forstås som nødvendige referansepunkter for at en diskurs skal fungere. Her utdyper Jørgensen og Phillips (2002:26) ved å skrive: ”A nodal point is a privileged sign around which the other signs are ordered; the other signs acquire their meaning from their relationship to the nodal point” Nodalpunkter er i utgangspunktet tomme betegnere (empty signifiers). For eksempel vil nodalpunktet ’barn’ ha et annet meningsinnhold i en barnevernsdiskurs enn det vil ha i en idrettsdiskurs.

Ifølge Laclau og Mouffe (2014) må en diskurs ha en ytterside for å gestaltes. De benytter begrepene intern/ekstern for å synliggjøre at en diskursiv formasjon består av et system av posisjoner og eksisterer på grunn av det den utelukker, alle elementene utenfor. Det kreves altså at noe eksisterer utenfor diskursen for at diskursen i seg selv skal kunne konstitueres.

Ovenfor har jeg redegjort for diskursbegrepet innen Laclau og Mouffes teori. Diskurs er altså en totalitet som følge av praksiser der utsagn, ideer og fenomener står i bestemte og relaterte posisjoner til hverandre. Jeg har vist hvordan momentet omsorgssvikt får sin betydning i en diskurs og hvordan begrepet barn kan representeres ulikt alt etter hvilken diskurs det opptrer i. Den sosiale virkelighet består både av håndfaste og abstrakte kategorier, men ikke minst av mennesker. Under vil jeg redegjøre for individets plass i henhold til diskursteorien.

Jørgensen og Phillips viser til diskursteorien der menneskers individuelle og kollektive identitet er skapt innenfor de samme diskursene. Dette i motsetning til Marx' klassesyn, der det er et skille mellom det kollektive og det individuelle, styrt av ulike prosesser. Overordnet sett retter de diskursanalytiske retningene et kritisk blikk mot Vestens syn på individet som et autonomt subjekt. Laclau og Mouffe deler til en viss grad Althussers syn på individet i den forstand at individer inntar posisjoner i diskurser og dermed blir en del av diskursene (Jørgensen & Phillips, 2002).

Ettersom Laclau og Mouffe argumenterer for at den sosiale virkelighet er et produkt av diskurs, mer presist at alle sosiale praksiser er diskursive, følger det av dette hvordan subjekter og aktørskap forstås i en diskursiv sammenheng (Howarth, 2000). Laclau og Mouffe (2014:101f) kaller subjekter for *subjektposisjoner* og hevder: "As every subject position is a discursive position, it partakes of the open character of every discourse; consequently, the various positions cannot be totally fixed in a closed system of differences". Dette innebærer at vi til enhver tid befinner oss i en eller annen diskursiv sammenheng og avhengig av type diskurs inntar vi som individer/subjekter en posisjon. I en barneverntjeneste kan det eksempelvis være klient, forelder, saksbehandler, arbeidstaker eller leder der det medfølger et sett av forventninger til posisjonen. I sitatet fra Dagens Næringsliv fremgikk det at subjektposisjonen 'barnevernsansatt' ble forventet å inneha 'solid kompetanse'. På samme måte kan det forventes at subjektposisjonen 'minister' deltar aktivt i den offentlige debatt ved å uttale seg til media. Jørgensen og Phillips (2002:41) viser til at en kan inneha en rekke posisjoner i en rekke diskurser. En slik *fragmentering* kan medføre at motstridende diskurser konkurrerer om å gjøres gjeldende innenfor samme område. I eksemplet om ulike subjektposisjoner i en barneverntjeneste, kan det oppstå motstrid ved at saksbehandlerposisjonen kommer i konflikt arbeidstakerposisjonen. Det følger forventninger om holdninger og handlinger til de ulike posisjonene og disse trenger ikke å peke i samme

retning. Dette kaller Laclau og Mouffe for *overdeterminering* eller begrensning. Jørgensen og Phillips (2002:41) utleder at subjektet alltid er overdeterminert ettersom diskursene alltid er *kontingente*, det vil si mulige, men ikke nødvendige. Det finnes dermed ingen åpenbar løsning som peker mot en bestemt subjektposisjon. Ut fra denne forståelsen teoretiserer Laclau og Mouffe deres konsept om hegemoni og antagonisme.

Ifølge Jørgensen og Phillips (2002) kommer en ikke utenom konfliktbegrepet ettersom diskursene kjemper om å råde over betydningstilskrivningen av den sosiale virkelighet. Diskurser kan aldri lukkes fullstendig. Dermed åpner det seg muligheter for at andre diskurser kan definere virkeligheten, noe som resulterer i konflikt mellom diskurser. Sosiale antagonismer oppstår når ulike identiteter gjensidig utelukker hverandre (Jørgensen & Phillips, 2002:47). Følgende eksempel belyser dette: Fosterforeldre har i mange tilfeller egne barn. Om identiteten 'fosterfar' medfører forpliktelser som kommer i konflikt med forpliktelsene til identiteten 'far' kalles dette en sosial antagonisme. En finner dermed antagonismer der diskurser støter mot hverandre. Jørgensen og Phillips (Jørgensen & Phillips, 2002) påpeker videre at hegemoniske intervensjoner opptrer i det antagonistiske felt. Der antagonismer oppstår når diskurser kolliderer, oppstår hegemoni når en diskurs får regjere alene. Intervensjonsaspektet kan illustreres med fosterforelder-eksemplet; om barnevernet endrer eller reformulerer forpliktelsene til 'fosterfar', kan identiteten 'far' bli stående uten gjentatte kollisjoner med identiteten 'fosterfar' og antagonismen vil oppløses.

Ved å trekke linjen tilbake til sosialkonstruksjonismens premiss om at verden slik den fremstår ikke kan tas for gitt, kan hegemonibegrepet ses i sammenheng med dette. Burr (2015) brukte eksempelet på hvordan vårt syn på barndom har endret seg og således er i endring. Dette illustrerer både hvordan hegemoni arter seg, samtidig som det underbygger at diskurser er foranderlige. Sagt på en annen måte; det er naturlig å tenke på 'barndom' som vi gjør i dag, men dette er i stadig endring og relativt kulturelt sett. Dermed kan barndomsdiskursen sies å være naturalisert gjennom hegemonisk intervensjon (Jørgensen & Phillips, 2002:48).

Referanser

- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism* (3rd ed.). London: Routledge.
- Howarth, D. R. (2000). *Discourse*. Buckingham: Open University Press.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2014). *Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics (radical thinkers)* (2nd ed.). London: Verso.
- NTB. (2015). Horne skal heve kompetansekrav i barnevernet. *Dagens Næringsliv*. Retrieved from <http://www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2015/08/09/0924/horne-skal-heve-kompetansekrav-i-barnevernet>
- Veum, A., Nilsen, A. B., & Hitching, T. R. (2011). *Diskursanalyse i praksis : metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforl.

3.0 Del B- Artikkel

Et spørsmål om kompetanse- en diskursanalyse av avisartikler om kompetanse i barnevernet

Sammendrag

Barnevernet er en sentral del av de norske velferdstjenestene. Barnevernet er også kontinuerlig i mediens kritiske søkelys. Denne artikkelen omhandler hvordan barnevernets kompetanse i utøvelsen av sitt samfunnsmandat er omtalt i norsk media. Artikkelen bygger på en analyse av 73 artikler fra nordnorske aviser. Avisartiklene ble analysert med utgangspunkt i Laclau og Mouffes diskursanalytiske begrepsapparat. Analysen viser at de diskursive fortolkningsrammene som bestemmer diskusjonen om barnevernets kompetanse relaterte seg til en fremstilling av knapphet på ansatte, ressursmangel og mangel på kompetanse. Videre viser analysen at ressursmangel i noen fremstillinger var overgripende på manglende kompetanse og mangel på ansatte, mens i andre diskusjoner var disse to atskilte formasjoner der ressursmangel og mangel på kompetanse ble diskutert separat.

Nøkkelord: barnevern, media, kompetanse, diskursanalyse

Introduksjon

Barnevernets kompetanse i utøvelsen av et lovpålagt mandat står i søkelyset på ulike arenaer- politisk, i utdanningene, i media, i samfunnsdebatter og internt i barnevernet. Forholdet mellom barnevern og media har vært gjenstand for en rekke nasjonale og internasjonale studier. I en norsk studie ble det tatt utgangspunkt i erfaringer fra et felles undervisningsopplegg for barnevernspedagoger og journalister. Målet var å bidra til økt kunnskap og forståelse mellom yrkesgruppene samt å bygge ned fordommer og fastlåste forestillinger. Bakgrunnen var en antakelse om at det hersket mistillit mellom profesjonene og at dette gir utslag i mediens fremstillinger og barnevernets åpenhet overfor media (Johannesdottir, 2013). En annen norsk studie omhandlet barnevernet i løssalgspresen. Her ble det gjennomført en innholdsanalyse av barnevernartikler i VG og Dagbladet. I analysen ble det gjort en sammenligning av innhold i fremstillinger i perioder med ti års mellomrom. Det ble lagt til grunn at en kunne anta at mediens fremstillinger kunne ha konsekvenser utover presentasjoner av enkeltsaker og at sakene tenderte mot å være dramatisk fremstilt (Stang, 2007). I en svensk studie var undersøkelsens fokus på sosialarbeidere og deres

oppfatninger av mediens fremstillinger. En la til grunn at sosialarbeidere opplever urettmessig kritikk fra media. Undersøkelsen tok også sikte på å analysere hvilke effekter disse fremstillingene innvirker politisk og på befolkningen (Lundström & Andersson, 2004). En britisk studie om barnevern og media har vist at medie-narrativer om barnevern i stor grad omhandlet mistillit, manglende inngripen og manglende kompetanse. Studien viste at negative medieoppslag innvirker på den politiske dagsordenen så vel som på folk flest. Det ble argumentert for nødvendigheten av at barnevern og media må inngå i et konstruktivt samspill, og for å lykkes med dette må barnevernet ha en grunnleggende forståelse av den diskursive konteksten barnevernet omtales i, hvordan disse diskursene opprettholdes og hva som gjør at enkelte diskurser blir de rådende. Samtidig gir det mulighet for barnevernet å fremme alternative diskursive fortolkninger av egen virksomhet (Ayre, 2001). Med andre ord må barnevernet selv bidra til en ønsket virkelighetsbeskrivelse i media.

Det finnes et betydelig antall studier om barnevern og media, imidlertid foreligger det ingen studier som konkret undersøker hvordan barnevernets kompetanse omtales. Med barnevernet som en sentral institusjon i velferdsstaten er det naturlig at det er fokus på barnevernets oppgaver og hvordan disse utføres. Motivasjonen for å undersøke dette nærmere begrunner jeg delvis i mitt eget arbeid i en kommunal barneverntjeneste og dels av en oppfatning om at barnevernet over tid har stått i medias søkelys med variert utkomme. Det har blant annet vært tatt til orde for at barnevernets kompetanse må vurderes og det har vært foreslått å lovfeste kompetansekrav for ansatte i barnevernet. Dette har også vært aktualisert i forbindelse med arbeidet med en ny barnevernlov.

Informasjon og kunnskap om barnevernet i offentligheten blir i vesentlige deler formidlet via mediene. Mathiesen (2010) hevder at det er en rimelig antakelse at mediene preger oss og at de har en bekreftende funksjon knyttet til eksisterende holdninger i befolkningen. Dermed er det av både interesse og betydning hvordan barnevernet er beskrevet i avisene. Jeg vil i denne artikkelen undersøke følgende forskningsspørsmål: Hvilke diskursive fortolkningsrammer bestemmer diskusjonen om barnevernets kompetanse i avismedia?

Et utvalg ledet av Edvard Befring ga sine tilrådninger i form av NOU 2009:8, *Kompetanseutvikling i barnevernet* og resultatet av denne og nyere undersøkelser har rettet fokus mot barnevernets kompetanse. Hensikten var at utvalget skulle presentere tilrådninger

med bakgrunn i et uttalt behov for kompetanse og kvalifisering for arbeid i fremtidens barnevern. Noe av bakgrunnen var også indikasjoner på manglende sammenheng mellom kompetansebehovet i feltet og innholdet i utdanningen. Utvalget pekte på at ansatte i barnevernet måtte inneha kompetanse som samsvarer med mandatet og oppgavene tillagt barnevernet. I forlengelsen av dette påpekte utvalget relevansen av å gi studentene nødvendig kompetanse i form av fagkunnskap, ferdigheter og bevisste holdninger. Utvalget foreslo å forstå den profesjonelle kompetansen gjennom fem dimensjoner. Det skilles mellom sektorkompetanse som kompetansen i en tjeneste i sin helhet, og individuell kompetanse tilegnet gjennom eksempelvis utdanning. Den profesjonelle kompetansen innebærer personlig kompetanse, herunder engasjement, holdninger, og interesser relatert til barn og unge i samfunnet. Videre beskrives samhandlingskompetanse, faglig- og forvaltningsmessig kompetanse samt etisk kompetanse. Disse utgjør i sum en kjernekompetanse der kunnskap, ferdigheter og holdninger er sentrale aspekter (NOU 2009:8).

I NOU 2012:5 sluttet utvalget ledet av Raundalen seg til Befringutvalgets tilrådning om styrking av utdanningene for barnevernspedagoger og sosionomer. Videre konkluderte utvalget med viktigheten av tiltak som skal bidra til spredning av oppdatert kunnskap, særlig om effekten av hjelpetiltak. Om media og kompetanse gjorde Raundalenuutvalget følgende betraktninger: ”Barnevernets anseelse kan også bli skadelidende som følge av et misforhold mellom oppgaver og forventninger på den ene siden og faktiske ressurser og kompetanse på den andre samt av enkeltsaker med stor medieoppmerksomhet der det fester seg et inntrykk av at barnevernet -avhengig av øynene som ser – har blamert seg ved å gjøre enten for mye eller for lite” (NOU 2012:5, s.33)

I 2014 ble barnevernlovutvalget oppnevnt. Mandatet var å gjennomgå barnevernloven samt besvare en rekke andre problemstillinger. Arbeidet skulle resultere i et utkast til ny barnevernlov, lagt fram i NOU 2016:16. Målet var en mer forståelig og tydelig lov med barnets rettsikkerhet som utgangspunkt. En av problemstillingene utvalget skulle ta stilling til omhandlet spørsmålet knyttet til barnevernets virksomhet og i forlengelsen av dette; krav til forsvarlighet og kompetanse. Utvalget viser til at barnevernets kompetanse over tid har vært gjenstand for diskusjon og at undersøkelser har avdekket mangler med hensyn til kompetansen i barnevernet. Videre påpekes det at utvalget har mottatt en rekke innspill, men ikke noen tydelig beskrivelse av hva utfordringene består i, ei heller løsningene på

problemene som har vært løftet frem. Utvalget viste også til en pågående utredning av barnevernets kompetanse i forbindelse med kvalitets- og strukturreformen. I vurderingen vedrørende forsvarlighets -og kompetansekrav, problematiserer utvalget blant annet at enkelte kommuner vil møte på utfordringer da rekrutteringsmulighetene er begrensede. Utvalget foreslo at det ikke skulle lovfestes krav til kompetanse (NOU 2016:16).

Metode

Denne artikkelen bygger på et datamateriale bestående av avisartikler fra de tre største avisene i Nord-Norge basert på fylkesinndelinger og opplagstall: Finnmark Dagblad, Nordlys og Avisen Nordland. For å avgrense datamaterialet har jeg bare søkt etter avisartikler som har vært publisert i papirutgaver. Avisenes nettutgaver og digitale artikler er ikke inkludert i mitt utvalg. Datamaterialet ble samlet inn via databasen Atekst. Dette digitale nyhetsarkivet gir mulighet til å foreta presise søk på valgte medier og tidsrom. Datamaterialet er fra tidsperioden 2005 til 2015. Ved bruk av søkeordene *barnevern** AND *kompetanse** og *barnevern** AND *kunnskap** fikk jeg treff på 401 avisartikler. Jeg benyttet trunkeringer for å fange opp søkeord i ulike kombinasjoner. Jeg anså begrepene kunnskap og kompetanse som så nært beslektet at jeg vurderte det som hensiktsmessig å inkludere kunnskapsbegrepet for å unngå at relevante artikler ble oversett.

Jeg valgte videre å inkludere artikler som direkte eller indirekte omhandlet det kommunale barnevernet. Jeg inkluderte avisartikler som eksempelvis omhandlet andre fagfelt (politi, rus/psykiatri, helse –og omsorg), velferdsspørsmål eller jus, men der barnevernets førstelinjetjeneste implisitt ble beskrevet som en del av de kommunale oppgavene eller en del av velferdstilbudet til kommunens innbyggere. Artikler som omhandlet det statlige barnevernet ble ekskludert. Dette reduserte antallet artikler til 73. For å kode og kategorisere artiklene ble de lagt inn i NVivo; et dataprogram for analyse av kvalitative data (QSR International).

Kompetansebegrepet jeg legger til grunn følger Melding til Stortinget 13 (2011-2012), Utdanning for velferd der kompetanse er definert som ”helheten av kunnskaper, ferdigheter og evner som gjør en person i stand til å fylle konkrete funksjoner og utføre de tilhørende oppgavene i tråd med definerte krav og mål” (Kunnskapsdepartementet, 2012:3).

Jeg har valgt å inkludere sektorkompetanse i denne forståelsen da kompetanse knyttes an til barnevernet som institusjon og ikke nødvendigvis på individnivå.

Formålet med denne analysen er å identifisere og analysere avisartiklenes ”virkelighetsbeskrivelse” av barnevernets kompetanse. Datamaterialet er derfor fortolket i et diskursanalytisk perspektiv. Diskursanalysens overordnede siktemål, ifølge Jørgensen og Phillips (2002:145), er å utforske hvordan verden, eller deler av den, tilskrives mening diskursivt og hvilke implikasjoner dette har for den sosiale virkelighet. Jeg benytter meg av Laclau og Mouffes diskursteori (2014) for å undersøke hvilke fortolkningsrammer som bestemmer diskusjonen om barnevernets kompetanse i avismedia. Mitt analytiske fokus har vært etablert gjennom formuleringen av dette forskningsspørsmålet. For en operasjonalisering av analyseverktøyene er det nødvendig med en kort redegjørelse av noen sentrale begrep i Laclau og Mouffes diskursteori.

Diskursteorien Laclau og Mouffe presenterer er ikke en bestemt fremgangsmåte for analysen, men tilbyr bestemte verktøy og begreper med utgangspunkt i en forståelse om at alt kan forstås som en diskurs og dermed med tilhørende muligheter for analyse (Howarth, 2000; Jørgensen & Phillips, 2002). Dette problematiseres med hensyn til forskning med flere diskursanalytiske tilnærminger. For spørsmålene blir: hvordan avgrense et forskningsprosjekt om alt kan ses som diskurser? Hvordan vite hvor den ene diskursen begynner og den andre opphører? Forfatterne foreslår at forskeren må forholde seg til diskurs som en enhet som konstrueres analytisk, og dermed avgrenses ut fra forskningsspørsmålet (Jørgensen & Phillips, 2002).

Laclau og Mouffe (2014:91) avgrenser sin diskursforståelse på denne måten: “[...] we will call *articulation* any practice establishing a relation among elements such that their identity is modified as a result of the articulatory practice. The structured totality resulting from the articulatory practice, we will call *discourse*. The differential positions, insofar as they appear articulated within a discourse, we will call *moments*. By contrast, we will call *element* any difference that is not discursively articulated.” Forfatterne utdyper at deres forståelse av en diskursiv formasjon tar utgangspunkt i Foucaults diskursbegrep. Foucault (2002:121) definerer diskursbegrepet; “[...] as the group of statements that belong to a single system of

formation [...]” og uttrykker at man som følge av dette har anledning til å snakke om ulike diskurser, eksempelvis økonomisk eller psykiatrisk diskurs.

Laclau og Mouffe overfører Foucaults begrep om statements til et begrep om *articulations*. De beskriver et *field of discursivity* der en diskurs kan oppstå bare som en delvis begrensning av et utall mulige betydninger. Dette overskuddet av betydninger (*surplus of meaning*) befinner seg i det diskursive feltet. Begrensningen er midlertidig da en diskurs aldri vil kunne bestå som total og endelig. For at diskursen ikke skal bli underkastet det diskursive felt og mangfoldet av mulige betydninger, og for at den skal oppnå en begrensning overfor andre diskurser, trenger den et begrepsmessig sentrum som kan bidra til å ”låse” den midlertidig. Dette sentrum kaller de *nodalpunkter*.

Ved å identifisere nodalpunktene i et datamateriale kan en undersøke hvordan diskurser er organisert. Isolert vil ikke et nodalpunkt gi særlig mening, ikke før det ses i sammenheng med andre tegn gjennom *ekvivalenskjeder*. Først da vil de andre tegnene i kjeden bidra til å fylle nodalpunktet med meningsinnhold (Laclau & Mouffe, 2014:113 f).

Jørgensen og Phillips (2002:43) illustrerer hvordan en ekvivalenskjede kan forstås ved å bruke et eksempel på nodalpunktet ’mann’ og deretter beskriver at ’mann’ i en diskursiv sammenheng sier noe om hva ’mann’ *er* og *ikke er* gjennom begreper som forbindes med mannsbegrepet. Sammenkoblingen mellom slike begreper, og i dette tilfellet, nodalpunktet mann, kalles ekvivalenskjeder.

Analyse

Et gjennomgående trekk ved avisartiklene er det jeg har valgt å kalle ”knapphetsdiskursen”. Denne organiserer et spekter av meningsinnhold om ”knapphet” som strekker seg fra momentene *mangel* til *styrket*. ”Knapphetsdiskursen” beskriver et barnevern som i ulik grad mangler og trenger mer og bedre kompetanse, ansatte, ressurser og stabilitet. I de følgende tekstutdragene vil jeg vise til eksempler som alle kan tolkes å beskrive en knapphet. Imidlertid er noen momenter mer fremtredende enn andre samt at de rangeres ulikt. Disse vil jeg påpeke underveis.

Sammenhengen mellom ressursmangel og økonomi kommer frem i dette sitatet:

Barnevernet var preget av stor arbeidsmengde og lite ressurser. Rådmannen tok imidlertid på sin kappe at politikerne ikke hadde fått god nok informasjon omkring situasjonen. Barnevernet ble da styrket med et betydelig antall årsverk, via politiske prioriteringer (Nordlys, 17.11.2007, s. 54).

Budskapet viser at momentene *arbeidspress* og *ressursmangel* knyttes til ”antall årsverk”. Politiske prioriteringer forstås som et økonomispørsmål og lite ressurser står i forhold til momentet økonomi. Knapphet er her artikulert i form av *personalmangel* og *økonomi* og fortolkningsrammen som presenteres har *ressursmangel* som nodalpunkt. Momentenes posisjon til nodalpunktet bidrar til å utelukke alternative fortolkninger eller tilskrivning av betydning, og er synlig i utdraget. Her bekreftes nodalpunktet *ressursmangel* av momentet ”antall årsverk”. Begrepene ”styrket” og ”stor arbeidsmengde” er elementer som gjennom artikulering har blitt momenter som her gir mening i en diskursiv fortolkningsramme av ressursmangel. Særlig momentet ”styrket” antyder at barnevernet var *svakt* før det ble tilført nye årsverk.

I neste tekstutdrag er budskapet i stor grad det samme. Vi befinner oss fortsatt i en forståelse der økonomi er et sentralt moment, og med nye momenter som har blitt inkludert i ekvivalenskjeden:

Vi må øremerke midler til barnevern i kommunene. På den måten kan vi sikre at økte bevilgninger fører til flere og bedre kvalifiserte ansatte, pluss bedre verktøy til å hjelpe disse ungene, sier Micaelsen, som er leder av finanskomiteen på Stortinget, i et intervju med Avisenes Nyhetsbyrå (Nordlys, 28.07.2010, s. 12).

I sitatet artikuleres momentene: midler og bevilgninger, flere ansatte, bedre kvalifiserte ansatte og bedre verktøy. Gjennom måten disse momentene blir knyttet til hverandre framstår en «knapphetsdiskurs» som en meningsfull fortolkningsramme der bedre økonomiske vilkår fører til flere ansatte med høyere kompetanse samt et bedre tiltaksapparat for mottakerne av tjenestene. I denne diskursen er midler og bevilgninger, altså *økonomi*, nodalpunktet i argumentasjonen. Momentene *kompetente ansatte* (bedre kvalifiserte) med et tilhørende *tiltaksapparat* for tjenestemottakerne (bedre verktøy og hjelp) framstår som logiske ledd i en ekvivalenskjede som gjør en knapphetsdiskurs til en begrunnet forklaring for

kompetansebehovet i barnevernet. Midler, bevilgninger og antall årsverk er ekvivalent med (antall) ansatte. Ressursbegrepet inneholder dermed et økonomisk- og et personalmessig aspekt. I neste tekstutdrag beskrives knapphet i form av *personalmangel* og *arbeidspress*. *Tiltaksapparat* som nevnt over gjøres her gjeldende i form av at barn må stå på vent for å motta hjelp. Dette viser at det *er* et tiltaksapparat, men grunnet mangel på ressurser i form av ansatte, står barna på vent. Barna får implisitt hjelp, men ikke til rett tid. De nye momentene i diskursen er ”stabilitet” og ”nødvendig kompetanse”:

Det er for få saksbehandlere, og de har for stor saksmengde. Det må arbeides for å sikre stabilitet og nødvendig kompetanse i de kommunale barneverntjenester. Altfor mange barn må vente for lenge før de får hjelp. De har ikke tid til å stå på vent! (Nordlys, 29.10.2010, s. 59).

I utdraget fremstilles både *personalmangel* og *arbeidspress*. ”Stabilitet” står dermed i posisjon til *arbeidspress* og beskriver manglende stabilitet som et resultat av *personalmangel*. Personalmangel er satt i sammenheng med ”nødvendig kompetanse”. Tekstutdraget konstruerer en diskursiv sammenheng om knapphet, men i motsetning til de to første utdragene er ikke det økonomiske aspektet en del av fortolkningsrammen. I en billedlig fremstilling kan det ses som at økonomimomentet er løsrevet fra ekvivalenskjeden. Fortolkningsrammen beskriver en knapphet på ressurser, men ut fra et personalmessig aspekt.

Winter Jørgensen (2002:217) tydeliggjør viktigheten av å redegjøre for trekk ved datamaterialet som sier noe annet enn det som analysen peker på. Som jeg har vist omhandler tekstene ”knapphet” på noe. Det kan være nødvendig kompetanse, økonomi og ansatte. Ressursmangel artikuleres i tekstutdragene med noe varierende avstand til andre sentrale momenter. Dette gjør at ressursbegrepet er tvetydig og den diskursive formasjonen lykkes ikke i å utelukke andre betydningstilskrivninger. I det neste tekstsitatet fremkommer mange av de samme momentene som tidligere vist; stabilitet, nødvendig kompetanse, tiltaksapparat med flere. I motsetning til hvordan en *knapphetsdiskurs* har blitt synlig i de to foregående eksemplene, er momentene ordnet her i en annen ekvivalenskjede;

Når det gjelder bemanningssituasjonen i barnevernet, står mange kommuner overfor store utfordringer framover når det gjelder å sikre stabilitet og nødvendig kompetanse i tjenesten. Å arbeide i det kommunale barnevernet er krevende og til tider personlig belastende. Dette har medført at mange slutter

i jobben etter kort tid. På grunn av til dels stor turnover, kombinert med et stadig økende behov for barnevernstiltak, blir også mulighetene for å gi de ansatte nødvendig etter- og videreutdanning vanskelig. Å sikre stabilitet og kompetanse i barnevernstjenesten er derfor for mange kommuner langt viktigere enn å øke antall nye stillinger (Nordlys, 11.09.2010, s. 63).

Teksten reformulerer forståelsen av at ”antall stillinger” må stå sammen med momenter som kompetanse, stabilitet og ressurser for å danne en meningsbærende ekvivalenskjede. Sagt på en annen måte: her artikuleres at stabilitet og kompetanse ikke trenger å innebærer flere ansatte. Diskursen organiseres ikke under nodalpunktene *økonomi* eller *ressursmangel*. Dette er et eksempel på en konkurrerende virkelighetsoppfatning og dermed en konkurrerende diskurs. Nodalpunktet er her *bemanning*. Arbeidets art beskrives som ”krevende” og ”personlig belastende”. ”Økende behov for barnevernstiltak” føyer seg inn i denne forståelsen som i sum utgjør *arbeidspress*. Behovet for barnevernstiltak ses også i sammenheng med *tiltaksapparat*. Turnover settes i sammenheng med *personalmessige forhold* samtidig som momentet står i nær posisjon til *kompetanseheving*. Momentene *arbeidspress* og *personalmessige forhold* rangeres dermed tett knyttet til stabilitet og kompetanse som to sentrale momenter i teksten. Tekstutdraget organiserer en ny diskurs der budskapet hadde blitt det samme om det hadde stått at barneverntjenestene må sikre en bedre oppfølging, ivaretagelse og kompetanseheving av de ansatte, noe som i sin tur er å sikre stabilitet og kompetanse. Knappheten ligger dermed i forståelsen av mangler ved oppfølging og ivaretagelse av de ansatte.

At noe blir forstått og tilskrevet mening på nye måter er en del av kjernen innen diskursanalytisk tenkning. Jørgensen og Phillips (2002:36) skriver: ”When a struggle takes place between particular discourses, it sometimes becomes clear that different actors are trying to promote different ways of organising society”. Denne utdypingen følges imidlertid opp med en nyansering der forfatterne viser til de gangene dette ikke skjer: ”At other times, our social practices can appear so natural that we can hardly see that there could be alternatives” (Jørgensen & Phillips, 2002:36). De hevder noen diskurser er etablerte i en slik grad at ingen vil finne på å stille spørsmål ved dem. Man ser dem som naturlige og tatt-for-gitt. En kritisk tilnærming til å akseptere ”verden som den er” deles av de diskursanalytiske retningene som i sin tur bygger på en sosialkonstruksjonistisk tradisjon (Burr, 2015).

Gjennom tekstutdragene jeg har vist til, artikuleres kompetanse som noe som må sikres, økes eller skaffes til veie. Begrepet er flertydig og kan tilskrives ulik mening i ulike diskursive sammenhenger. Laclau og Mouffe (2014) kaller slike elementer for *floating signifiers*. De innehar en betydning i en bestemt diskurs og kan ha en annen betydning i andre diskurser. I de to påfølgende eksemplene fremstår imidlertid kompetansemomentet som posisjonert nærmere sentrum i den diskursive formasjonen. Momentet fremstår som konkret og utvetydig. Saken utdraget er hentet fra handler om ansvars – og oppgaveoverføring fra stat til kommune.

Det å vurdere samspill og foreldrenes forutsetninger til å nyttiggjøre seg tiltak, er så komplisert at majoriteten av de kommunale barnevernsansatte ikke har kompetanse og ressurser til å ivareta dette på en forsvarlig måte (Avisa Nordland, 24.01.2014, s. 17).

Her presenteres en virkelighetsbeskrivelse av *uforsvarlighet*. Kommunene er ikke rustet til å ta over oppgavene grunnet manglende kompetanse og ressurser. Kompetanse slik det presenteres her er ikke en del av ressursforståelsen. Her artikuleres også gruppe-identiteten ”kommunale barnevernsansatte”, i en posisjon av forskjellighet til statlige barnevernsansatte. Implisitt innehar ikke majoriteten av kommunalt ansatte samme kompetanse som de statlige barnevernsansatte. Det artikuleres derimot hvilken type kompetanse her er snakk om. Den ene kompetansen er en form for *vurderingskompetanse* knyttet til samspillobservasjoner. Den andre er av foreldres (iboende) forutsetninger for å ”nyttiggjøre seg tiltak”, hvilket kan menes å innebære en større psykologisk vurderingskompetanse enn det kommunalt ansatte beskrives å inneha.

Også i neste eksempel er momentet *kompetanse* utvetydig og inngår i fortolkningsramme av kompetansemangel innenfor et bestemt område og mangel på kommunikasjon:

Hva som ligger til grunn for denne mistilliten er komplekst, men erfaring tyder på at det er for lite informasjon om barnevernstjenesten i mange miljøer; i enkelte situasjoner kan det virke som at barnevernet lider av kommunikasjonssvikt og lite flerkulturell kompetanse (Avisa Nordland, 14.05.2014, s. 3).

I tillegg artikuleres manglende *samhandlingskompetanse* (”lider av kommunikasjonssvikt”). Befringutvalget (NOU 2009:8) hevder at relasjons- og samhandlingskompetanse er et sentralt

kompetanseområde og derfor en viktig del av grunntidningene som skal kvalifisere for arbeid i barnevernet.

Følgende utdrag innlemmer nye momenter til knapphetsdiskursen. Samtidig vises en tydeligere beskrivelse av utfordringer relatert til kommunestørrelse og rekruttering:

Hammerfest-rådmannen deler Alta-rådmannens bekymring. Tidligere denne uken omtalte vi at Hammerfest kommune leier inn kostbare konsulenter for å gjøre oppgaver for barnevernet i Hammerfest på grunn av at kommunen selv ikke har nok ansatte med kompetanse. Konsulentene koster kommunen nærmere fire millioner kroner i år (Finnmark Dagblad, 02.11.2013, s. 6).

Utdraget viser en virkelighet der rekrutteringsmulighetene er begrensede; ”ikke nok ansatte med kompetanse”. Her artikuleres både et økonomisk (kostbare konsulenter) og et personalmessig ressursaspekt og begge momentene står i lik posisjon til nodalpunktet *bemannings*.

I det følgende sitatet er nodalpunktet *sårbar* i en ekvivalenskjede sammen med momentene ”liten avdeling” og ”Utkant-Norge”. Den diskursive fortolkningsrammen er at et barnevern med få ansatte i en liten kommune er ugunstig. Ekvivalenskjeden kan her snus for å illustrere at resultatet av denne virkeligheten utgjør den samme. ’Utkant- Norge’ er dermed ekvivalent til ’liten’ og ’sårbar’.

Han mener avdelingen i Nesna viser hvor sårbart barnevernet kan være. - Her ser vi en veldig liten avdeling - som også består av et ektepar. Denne sårbarheten er ikke unik, den preger hele Utkant-Norge, sier Mørch som mener det er nødvendig med et interkommunalt samarbeid - og kompetanseheving blant ansatte (Nordlys, 12.10.2012, s. 17).

Interkommunalt samarbeid ses her som det motsatte av *sårbar*. Kompetanseheving i står i denne sammenheng knyttet til både ”interkommunalt samarbeid” og ”liten avdeling”. Denne fortolkningen underbygges av flere av de øvrige tekstutdragene. Manglende kompetanse og behov for å beholde nødvendig kompetanse knyttes ikke spesielt til antall ansatte. Med andre ord er kompetansemomentet artikulert i flere av fortolkningsrammene, uavhengig av en størrelsesorden.

I utdraget under kan *inhabil* innlemmes i ekvivalenskjeden med ”Utkant-Norge”, ”liten” og ”sårbar”. Beskrivelsene utgjør en fremstilling om at små-kommuner til forskjell fra større kommuner, som i denne sammenheng utelukkes av diskursen, kan tolkes å ha noen typer utfordringer som ikke speiles i det øvrige datamaterialet.

I små kommuner er sjansen for at man kan være inhabil større. Og selv om man ikke er inhabil, kan det likevel være vanskelig å gripe inn i familier man kjenner til - enten som nabo eller som klassevennen til barnet ditt, bekrefter seniorrådgiver Hilde Rakvaag. Rakvaag understreker at det kan være flere årsaker til at barnevernet ikke griper inn etter å ha mottatt bekymringsmeldinger. - Ofte kan det være snakk om et samspill mellom flere faktorer, som for eksempel for stor saksmengde per saksbehandler, for få ansatte, mangel på kunnskap eller dårlig samhandling på tvers av de kommunale tjenestene (Avisa Nordland, 25.10.2014, s. 8-13).

De siste to tekstutdragene konstruerer en fortolkningsramme der *kvalitetsaspektet* gjøres gjeldende. Det første utdraget med momentet *sårbar* som en sentral betegnelse, kan ses i sammenheng med *kvalitet* og *kompetanse*. Denne forståelsesrammen bekreftes av den siste teksten, som dreier seg om at barnevernet handler i strid med eget lovverk og mandat. Barnevernet unnlater ”å gripe inn” i familier man kjenner til. Her kan en også se samspillet mellom *økonomiaspektet* og *personaliaspektet* i en diskurs om ressursmangler. I likhet med sitatet om manglende flerkulturell kompetanse, kan ”dårlig samhandling på tvers” forstås som manglende *samhandlingskompetanse*.

Jeg vil argumentere for at avisartiklene presenterer en virkelighet der det er tatt-for-gitt hva kompetanse og ressursmangel innebærer, at tegnene som momenter til tross for sin flertydighet står støtt i en diskursiv sammenheng. Dette er et avgjørende punkt i min argumentasjon. På leting etter beskrivelser om barnevernets kompetanse i avismedia, fant jeg at kompetanse enten kan være en del av de manglende ressursene der det er artikulert, mens i andre beskrivelser kan en velge å tenke seg til at manglende ressurser innebærer mangel på kompetanse.

Avsluttende diskusjon

Min analyse har vært forankret i en diskursteoretisk perspektiv som på sin side er forankret i sosialkonstruksjonistisk tenkning. Min argumentasjon vil være i tråd med dette. Hva kan en

slutte av denne analysen? Jeg vil påpeke at formuleringen av forskningsspørsmålet skapte kategoriene for analysen: barnevern og kompetanse. Mitt analytiske perspektiv på avisartiklene var derfor hvordan de artikulerte seg i ulike diskursive sammenhenger om barnevernets kompetanse. Mitt mål har vært å identifisere og beskrive *hvilke* diskurser og på hvilken *måte* diskursene har gitt en ramme for fortolkning av barnevernets kompetanse. Et annet spørsmål til teksten har vært nødvendig å stille underveis: Er det slik at det eksisterer en form for naturalisert bruk av både kompetanse- og ressursbegrepet, i den forstand at begrepene har en hegemonisk posisjon?

Jeg har vist at diskusjonen om barnevernets kompetanse kan relateres til tre ulike diskursive sammenhenger. Den første diskursen artikulerte ressursmangel i form av økonomiske og bemanningsmessige knappheter. Imidlertid har jeg argumentert for at ressursbegrepet er brukt naturalisert. Den andre sammenheng viste at utfordringer knyttet til manglende kompetanse kunne relateres til ivaretagelse og oppfølging av ansatte i barnevernet. Den tredje omhandlet begrensede faktorer knyttet til små-kommuner. Tekstutdragene ble også benyttet for å vise at kompetansebegrepet i liten grad står som et sentralt moment. Unntakene er når begrepet står i nær posisjon til andre momenter, slik jeg viste til i eksemplene om vurderingskompetanse, flerkulturell kompetanse og samhandlingskompetanse. Begrepet brukt som suffiks kan dermed bidra til en tydeligere fortolkningsramme. Funnene illustrerer at også kompetansebegrepet er brukt naturalisert. Faren ved dette er at det kan bidra til en illegitimitetsdiskurs og manglende tillitt til barnevernet. Samtidig gir det også muligheter for å tydeliggjøre hvilken kompetanse barnevernet mangler eller er i besittelse av.

Som Howarth (2000:130) gir uttrykk for, må anvendeligheten av diskursanalyser bedømmes ut fra hvorvidt analysen muliggjør nye og meningsfulle fortolkninger av det en undersøker. Diskursanalyse kan dermed ses som et supplement til å skape en bredere forståelse av pågående diskurser. Dette vil åpne mulighetene for å fortolke hva som skjer i den sosiale virkeligheten og muliggjør endring. Her vil jeg vise tilbake til Ayres' (2001) studie av det britiske barnevernet og media, med håp om at dette supplementet kan bevisstgjøre at den dominerende virkelighetsbeskrivelse er midlertidig, og ønsker en å endre denne er det fullt ut mulig.

Referanser

- Ayre, P. (2001). Child Protection and the Media: Lessons from the Last Three Decades. *British Journal of Social Work*. doi:10.1093/bjsw.31.6.887
- Burr, V. (2015). *Social constructionism* (3rd ed.). London: Routledge.
- Foucault, M. (2002). *Archaeology of knowledge*. London: Routledge.
- Howarth, D. R. (2000). *Discourse*. Buckingham: Open University Press.
- Johannesdottir, H. (2013). Barnevern og media – Kan tilliten styrkes gjennom tverrprofesjonell undervisning? *Tidsskriftet Norges barnevern*, 90 ER(03).
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.
- Kunnskapsdepartementet. (2012). *Utdanning for velferd : samspill i praksis*. Oslo: Departementenes servicesenter.
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2014). *Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics (radical thinkers)* (2nd ed.). London: Verso.
- Lundström, T., & Andersson, G. (2004). Socialarbetare om massmedier. *Nordisk sosialt arbeid*, 24 ER(01).
- Mathiesen, T. (2010). *Makt og medier / en innføring i mediesosiologi* ([5. utg.] ed.). Oslo: Pax.
- NOU 2009:8. (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet* Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling*. Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov- Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse* Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Informasjonsforvaltning.
- QSR International. NVivo. Retrieved from <http://www.qsrinternational.com/nvivo-product>
- Retriever. Atekst (Data base). from Mediearkivet.no <https://web.retriever-info.com/services/archive.html>
- Stang, E. (2007). Fremstillinger av barnevern i løssalgspresen: en innholdsanalyse av artikler om barnevern i VG og Dagbladet, NOVA-rapport (online) (Vol. 7/07). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Winther Jørgensen, M. (2002). *Refleksivitet og kritik : socialkonstruksjonistiske subjektpositioner*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.

Vedlegg- forfatterinstruks Fontene forskning

Forfatterveiledning

Fontene forskning er Norges ledende vitenskapelige tidsskrift for sosialt arbeid, barnevern og vernepleie. Vitenskapelige artikler bedømmes (peer review) anonymt av to uavhengige fagfeller med høy vitenskapelig kompetanse. Fontene forskning inneholder i tillegg følgende typer fagstoff: debattartikler, bokanmeldelser og nytt om forskning, blant annet presentasjoner av doktorgradsavhandlinger. Papirutgaven kommer ut med to nummer per år, vanligvis i juni og desember. Heftene blir deretter publisert åpent tilgjengelig på tidsskriftets nettsted:

<http://www.fonteneforskning.no>. Vitenskapelige artikler som er godkjent for publisering kan publiseres på nettet i påvente av plass i papirutgaven. Debattartikler og omtaler av bøker og tidsskrifter kan også publiseres bare på nett. Tidsskriftet utgis av FO, Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Det sendes til medlemmer og abonnenter og har et opplag på 27 000. Redaksjonen tar gjerne mot manuskripter fra alle områder innen de forskningsfeltene som er relevante for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Det er ingen betingelse at forfatteren selv tilhører en av disse yrkesgruppene, bare at artiklene er av interesse for fagfeltet. Det dreier seg om tema med relevans for sosialt arbeid, barnevern, sosialpedagogikk, funksjonsnedsettelse, sosialpolitikk, velferdspolitik, det sivile samfunn; eller for utdanning og forskning på disse områdene.

INSTRUKS TIL FORFATTERE

Vitenskapelige artikler: Vitenskapelige artikler skal være teoretiske eller empiriske originalartikler eller oversiktsartikler innenfor det samfunnsvitenskapelige forskningsfeltet og sosialpolitikk. Artiklene skal ikke overskride 7000 ord, inkludert sammendrag, nøkkelbegreper og litteraturreferanser. Artiklene skal inneholde et sammendrag på 100-120 ord som trykkes som ingress før artikkelen. Dersom artikkelen antas til publisering, skal sammendraget oversettes til engelsk og trykkes etter artikkelen.